

הא' בן-חיים: השאלה היא, אם לפסול אחד המונחים. אני חושב, שאפשר לקיים את שניהם. "מקרא" הוא מונח טכני, והוא יבוא במקום הראשון, ולאחריו – "ביאור סימנים".

המילון למונחי הסרטוט – אושר¹.

ישיבת המאה ושלוש עשרה

ביום כ"ח באייר תשל"ג בשעה 3 אחה"צ בבית האקדמיה בירושלים.

הנוכחים: החברים האדונים אברמסון, אורבך, בלאו, בן-חיים, ברנרין, דותן, אברהם הלקין, ייבין, מירסקי, מלמד, מלצר, סדן, רוזנטל, שירמן, שלי, רצהבי.

החברים היועצים האדונים אירמאי, בן-שמאי, ברוידא, הנמן, מייזלש, מייקס, סמיגלסקי, צרפתי, שבטיאל. המנהל האמרכלי הא' בן-מנחם.

חברי המזכירות: הגברות בהט, רייך, קלאר והאדונים איתן, מדן. הצטדקו על היעדרם: האדונים מורג, פורת, רבין.

- סדר-היום: א. דברים לזכר ח' הוז ז"ל ולזכר א' שלונסקי ז"ל
- ב. אישור שינויים במילון למונחי חקר העבודה
- ג. ענייני דקדוק: משקל פעיל מגורת הכפולים.
- ד. מינוי "נשיא האקדמיה בפועל"

א. הא' בן-חיים: מליאת האקדמיה מתכנסת היום והיא עוטה יגון ואבל כבד, כי מאז ישיבתה האחרונה הוכתה האקדמיה מכה רבה: שניים מבחירי חבריה, אבירי הספרות ושרי הלשון העברית, חיים הוז ואברהם שלונסקי נלקחו ממנה, נעקרו ממנה בפתע פתאום.

כמנהגו כל השנים, יושמעו בישיבה זו, שהיא ראשונה לאחר הסתלקותם, דברי הערכה לאישים הגדולים האלה מפי חברינו הא' סדן והא' סמילנסקי. מבקש אני אך לעמוד במלים מעטות ממה שאפשר לומר על זיקתם של הוז ושלונסקי וזכרונם לברכה לאקדמיה ומעשיהם בה ולה.

תשע עשרה שנה שימש הוז באקדמיה כל ימי קיומה, תחילה חבר ואח"כ חבר כבוד ושימושו בה גדול ומיוחד. כשנתכוננה האקדמיה על פי החוק והוטל עליה לקבוע לעצמה דרכים ולהגדיר תפקידים לתכנן את המפעלים לעתיד, היה הוז מאותה קבוצת החברים שנכנסו בעבי הקורה של כל השאלות והמעשים הכרוכים בכינונה של האקדמיה ובהתוות דרכה. היה משתתף בוועדות השונות שהוכנו בהן ההצעות, כמו בוועדת המפעלים, ודעתו של הוז הייתה נשמעת בכבוד ונשקלת הרבה. בתום תקופת ההכנה, משנתלבנו סדרי הנהגתה ועבודתה של האקדמיה ונתקבלו על דעת החברים, הוצרכה האקדמיה לחבר לה תקנון, ביקשו החברים שיהא תקנון האקדמיה עשוי בלשון ובצורה הראויות להיות למופת ולאמת מידה למדוד בה לשון כתקנה בדורנו, עמדו אפוא ובחרו ועדה מנסחת, והוז בחבריה.

העוסק במחקר הלשון והמבקש לעמוד על סוד יצירתה, על תהליכי גיבוש הסגנון בלב סופר, דרך אחת סלולה לפניו: להשוות מהדורות שונות של יצירה מסוימת, שיצאו מתחת ידו של הסופר, לבדוק ולשקול את הבדל הלשון שביניהן ולטחון אלה באלה, ואשרי החוקר שעלה

1. [המילון יצא בסדרת המילונים המקצועיים].

בידו להציץ אל תוך עלי ההגה, לראות את המחוק ואת המקיץ (כדרך שניתן, למשל, לראות ב־אגדת שלושה וארבעה של ביאליק). אבל גם אז יעמוד לפני מכשול, לעתים כבד מאוד, לשקול ולהפריש את ההבדל שגולד לתקנת הלשון ולתקנת הסגנון מן ההבדל שהבחינה הספרותית גרמתו, והחיבוטים כרגיל גדולים. השואות המהדורות השונות הוא הדבר הנעשה עכשיו בלשונו של הזו – במידה ניכרת במחיצת האקדמיה. כי הכין מפעל המילון ההיסטורי ניתוח לקסיקולוגי של "חתן דמים", היצירה החביבה במיוחד על הזו, הכינו לאות הוקרה ותודה להזו בן השבעים על עזרתו הממשית למפעל – כל אימת שנתבקש התנדב לעשות – על סיועו הרחוני שהיה לעידוד רב לעושים בו.

בניתוח זה ובמה שעושים בו – דברים רבי עניין מתגלים, מקצתם כבר נאמרו לו להזו והיו כחדשים בעיניו.

ואולם לי היו ההודמנות והזכות שלא יישכחו לראות אצל הזו את תהליך היצירה בלשון מקרוב באותה הוועדה המנסחת, לתפסו כביכול בשעת מעשה. שום קני מידה מן הקרויים "אובייקטיביים", כמו הבקאות בשכבות הלשון למיניהן, השליטה בכללי התצורה, ההרכבה והתחביר, כל שכן בבלשנות המשווה, לא עמדו לאיש באותה המהירות ובאותה הדייקנות המפליאה כמו חוש הטעם והחדירה שניתן בהם הזו. הוא, כביכול, הריח את המלים בצירופיהן ובמקומן הנכון והיאות להן במשפט. ספק, אם לו עצמו נודע הדבר, טעמה של הבחירה וטעמה של הפסילה, כשם שלא יכול לומר, כיצד עלה בידו ליצור את אירת המדבר והקדמונות ב"חתן דמים" בכלי לשון שהם במופגן לא מן המקרא. ועוד העמיקה בי הכרת ההבדל המהותי בידיעת הלשון שבין בעל הלשון – אדוני הלשון – לנושאי כליו.

לפני עשרים ושבע שנים נבחר אברהם שלונסקי לחבר ועד הלשון, ומשנודעה בחירתו כתב אלטרמן את שירו הנודע "שלונסקי באקדמיה" וכך כתב:

הוא נקרא אל בִּיתָךְ, את מודדת לו תגא
אקדמיה רבת תרביצים וְתָקַן
ובְלִתְיָךְ, אקדמיה, צִץ אֹדֶם בן נוגה
כבְּלִתִּי נערה לפני פִּלִּירט מסוכן.

אבל לא פִּלִּירט היה כאן, אלא אהבת אמת, אהבת אמת לשלונסקי מאת האנשים באקדמיה שעבדו עמו. ומאת שלונסקי ללשון העברית ולמעשה האקדמיה.

מקובל על אנשים מסוימים ומהם סופרים דווקא, לבחן לקטנות, שהאקדמיה טורחת בהן כל הימים, וגם ללגלג על העשייה המלאכותית. לא כן שלונסקי. הוא, אשר כוח המצאתו בלשון ואור הברקותיו לא מושל ולא גבול להם, שיתף עצמו, ובשנים האחרונות ככול שהתירה לו בריאותו במעשה האפור של העשייה, אלא שבתחום שעסק, בוועדה שישב שלונסקי – כגון הוועדה למנחי הזואולוגיה – לא הייתה העשייה אפורה כלל. כדי להמחיש מה ערך שיו החברים להצעותיו של שלונסקי, אזכיר, שכלפני שנה דנה מליאת האקדמיה בשמות ציפורים – כמה וכמה מאומרי שירה אלה חייבים תודה לשלונסקי על שמתיהם היפים בעברית – וכבר עמדה ההכרעה ליפול באחד השמות, קם חבר ואמר: אבל שלונסקי הציע את השם האחר. וזה היה נימוק מספיק לחלוטין, כדי לדחות את ההכרעה עד שיישקל העניין שיקול חדש.

שלושה ימים לפני פטירתו נענה שלונסקי והתנדב לפעולה להשיג תרומת כסף לאקדמיה, הנתונה עתה בקשיים לכלכל את עבודתה מפני היוקר הרב. כשנפגשתי עמו סיפרתי לו, כי אחד מתלמידיי לשעבר וחברי באוניברסיטה היום הכין קונקורדנציה של שירת שלונסקי. הופתע והגיב: הלא אני עדיין לא גמרת. דומה אני שהנחתי את דעתו באמרי לו, שאפשר לעשות

קונקורדנציה גם לחלק מן היצירה, וכי גם תרגומיו שלא נכללו לפי שעה בקונקורדנציה ראויים שייכללו בה, נתעוררה סקרנותו. כנראה הופתע, שכבר הסך להיות קלאסיקן שמדקדקים בכל מלותיו שכתב ודורשים בהן.

עמדנו לצלם ולשלוח לו דף מכתב־היד של הקונקורדנציה הזאת, שורש מסוים ולשם השוואה אותו שורש מקונקורדנציה של ביאליק, ששלונסקי פתח כמורד בו וסיים כמעריצו הגדול. אך לא זכינו להגותו ולשמחו, כי יום קודם לכך נסתלק.

האקדמיה שכלה שני חברים, שמחמתם בלשון נאצל לה, ומכבודם נחלק לה כבוד. המשפחות היקרות והשכולות אולי יראו קורט של נחמה במה שאבלם הוא אבל הרבים, אבל העם כולו. זכרם וגדל מעשיהם יעמדו לעד בתולדות היצירה העברית ובתולדותיה של הלשון העברית.

הא' סדן אומר

דברים לזכר חיים הזז ז"ל

תלמיד חכם, שלא נספד כהלכה – מזבח מוריד עליו דמעות; תלמיד חכם, שעשה תלמודו וחכמתו עניין לסגולתו אשר חגגו השם, סגולת איש מבין וסופר הוא, צופה לבית־ישראל ומספר כל עצמותם ועצבותם – על אחת כמה וכמה. והשאלה היא: מספד כהלכה כיצד; ודומה, שהתשובה עליה היא: כהלכה; הווה אומר: כהלכתו. והלכתו של סופר גדול כמה וכמה מיני סוגיות סבוכות בה והיתרם ומיצוים קשים, אבל כל המרבה בבירורה וליבונה של סוגיה וסוגיה, אפילו אינו יוצא מכלל גישוש, גורע משהו מכוס דמעותיו של המובח.

הלכך אנו עדים לניסויים שונים לתפוס את עלילותיו של חיים הזז מצדי צדדים, ואף אני, עבדכם, זו לי הפעם השלישית לספור לו, שנענית גם לאוניברסיטה העברית גם לאגודת הסופרים, ועתה גם לאקדמיה ללשון העברית, וטרחתי לעמוד על תכונה אחת ואחרת מתכונותיו היקרות. ואם לא הספקתי בעוניי לאחוז אלא בשולי־שוליה, והמרחק בין קוצר־המשיג ועומק־המושג לא פחת אלא כדי זרת, והעליתי עליי חומרתה של מידת־הדין, תבוא קולתה של מידת־הרחמים ותדיעני לפי כוונתי הטובה לטובה.

ואפתח ברשותכם בדבר חידוד, שכבר נסתייעתי בו, והוא מעשה מרדכי דוד בראנדשטטר, שנשאל: מוקני הסופרים אתה, משיירי כנסת "השחר" אתה, שלושה דורות של סופרים עברו לפניך, תמחול בטובה, שנשאל אותך, האם אתם חשתם משהו בראשית גילוי של ביאליק? השיב דרך שאלה גם הוא: וכסבורים אתם, בבוא הלבאיא להמליט גוריה, היא עושה תחילה מיני תמרונות, וממליטה קצת תתלתולים? סיים: לאו דווקא, לביאה דרכה להמליט מיד גורי אריות. התשובה תשובה, גם אם אותו וקן פיקח התחמק מעיקרה: האמנם הוא וחבריו הרגישו בכך; והיא שאלה שחזרה ועשויה היתה שתחזור עם כל גילוי חדש וגדול בספרותנו: האמנם חשו בו הסופרים, המבקרים. והדין נותן שנשאל אותה גם לגבי חיים הזז, הגילוי הגדול ביותר בספרות העברית, שנתגלה במקדה בימים ההם, היא רוסיה, וכימי הרת־עולם ומתוכם נתגלה; והדין נותן שנשיב תשובה כאמתה, שהן ולא כרוכים בה.

הן – בהתפרסם שלושת סיפוריו המפורסמים – "פרקי מהפכה", "מוזה ומוזה" ו"שמואל פרנקפורטר" – נענתה להם התלהבות עצומה של הקוראים; גם של בני־הנעורים, שחיו מתוך אמונה את רתחת־הימים, שמתוכה נולדו הסיפורים ההם, ושהניחו להם פתח של הודהות עם ראשי־הנפשות, הפועלות לרצונם, גם של בני־העמידה ואף הזקנים, שחיו מתוך פקפוק את רתחת הימים, שמתוכה נולדו הסיפורים ההם, ושהניחו להם פתח של הודהות עם ראשי

הנפשות הנפעלות לכורחם; ואלה ואלה הבינו, כי קם לו לשבט הגדול של יהודי רוסיה, בתמורת גורלם, מספר הכוליות היהודית; כשם שאלה ואלה הבינו, כי המצע המסוכסך של סיפור סיפור ועניינו מחייב כלי-לשון אחרים מכפי שכלכלתם הפרוזה העברית על שלושת פלגיה העיקריים. הפלג האחד, שעיקרו עניין הכלל ודיקנאותיו, ואלופו מנדלי והנמשכים לו וממנו; הפלג האחר, שעיקרו עניין הכלל מזה והיחיד מזה, ואלופו ברדיצ'בסקי והנמשכים לו וממנו; הפלג האחרון, שגולד מתוך קודמו, ועיקרו עניין היחיד ולבטיו, ואלופו ברנר והנמשכים לו וממנו.

ואין צריך רוב ידיעה, כדי להוכיח, עד מה היה חיים הוזה מעורה ביציריהם של שלושת הפלגים, וביותר שהוא עצמו היה כמכה באצבע צרדה: אלה מעיינותי. אבל הוא סלל לעצמו דרך אחר, על פי הכלל: דור אחר, סבר אחר, טעם אחר, לשון אחר. ואכן, הוא היה אחר, שונה, מפתיע, אף שהרכבו – ואולי דווקא: משום שהרכבו – לא היה הומוגני, חומר לשון חדש והילוך קצב חדש, אלא הטרוגני: חומר לשון ישן וקצב חיות חדש, חדש ומחדש. ובהיאמר חומר ישן הכוונה לאוצרות הלשון הגנוזים במקורות ובמקורי מקורות; ובהיאמר קצב חדש, הכוונה לחיתוך-דיבור חדש, המחיה את הלשון הגנוזה ולשונותיה, וגואלם מאלמם ושכחונם, ועושה כלי ביטוי לעניין ולבניין, להיות הלשון בת-ימים ובת יומה כאחת.

לאו – בהתפרסם האפוס "ביישוב של יער" הייתה כאילו רוח הקוראים אחרת, רוח של אי אפשי, וברשותכם ארחיק עדותי ואקרבה כאחת, בהרתיעי את עצמנו אל לפני ארבעים ושתיים שנה, כדי להסב את דעתכם על דבר-עדות, שנתפרסם ברבים בימים הרחוקים ההם:

מלאכתי מוזיקתני להיות רוב ימי מצוי אצל הספר, ומתוך כך הריני מוחזק להם לקצת חברים בפינת העבודה שלי כעין אמבסדה קטנה לכל דבר שבדפוס. אם, דרך משל, עיתון פלוני פרסם מאמר, שנדפס מטושטש ומחוק קמעה; אם אלמוני שכח לכתוב את המשך מאמריו; אם הוצאת ספרים פלמונית הבטיחה להוציא ספר ולא עמדה בדיבורה – מיד: אדרבה, תגיד בעצמך, כך נאה וכך יאה? והשאלה היא, כמוכן, תרעומת. סבורים הם, שאני כביכול אחראי לכך. ותמהים הם, כשאני מצרף עצמי לקטיגוריה; כאילו מעלתי בתפקידי.

וזה מקרוב נתגברה התרעומת, אגב רמיזה על הקטעים של "ביישוב של יער". הייתכן? בשביל מי הוא כותב? בשביל מלומדים וחוקרים? מניין לי דרכי-לשון אלה, ובייחוד מלים משונות ומזרות אלה? שמה אהא שוקד, למקרא כל מלה, על המילונים? הא? נעניתי להם למתרעמים, שדרכי הלשון, הנקוטים בפי הוזה, אינם מורגלים בפינו, ואפילו אינם שגורים בקולמוסיהם של סופרים, ופעמים הרבה הוא מטריחני לעיין במילונים, ואירע, שאפילו המילונים לא הושיעונו. אולם לא נעניתי לה לתרעומת גופה. כי מי פסק וגור, כי כלי-הקיבול שלנו אינו טעון עוד הרחבה, ונכסי הלשון שלנו אינם טעונים העשרה? ובשלמה יהיו, באמת, אותם הניבים והביטויים מתאבקים בעפר עלים בלים, ובשלמה לא יצאו לשמש את הדיבור החי ולהעשיר את האפשרויות של ההבעה בכתב ובעל-פה? כלום אין אנו חייבים תודה לסופר, הנוטל מגנוי נסתרות ומחיה אותם מתוך שילוב בעלילת סיפור מפרכסת בחייתה העממית ורעננותה הציורית?

קראתי את דברי העדות, אלה דברי עצמי, כפי שנדפסו, מלה במלה, ב"דבר", ה' אדר תרצ"א, והיא, כמדומה, עדות אופייית לאווירה של הימים הרחוקים ההם בפינת עבודה גדולה, הוא מחנה הפועלים במפעל רוטנברג בעבר-הירדן, ששימשתי בו בהוראת עברית לגדולים. והיא עדות אופייית לא בלבד לחוג קוראים, שרכושם העברי הרדוד למדיי נחשב להם בסיס

מספיק לספרות, אלא גם לסוג סופרים צעירים וקרובים, שבצבצו ועלו בימים ההם, דור-ביניים, ששוב לא למדו בחדרים ובישיבות, ועוד לא למדו בבית-ספר עברי מודרני, ואף הם קנינים הקלוש בלשון נחשב להם בסיס מספקת לספרות, דבר שדחו אותו מכול וכול ראשוני הסופרים ילידי ארצנו וגידוליה, ושהשיכו, על פי דרכם וטעמם, את עגנון והזו, מבחינת התביעה הלשונית הגדולה וסיפוקה, ואמנם כצמד קודמיהם וקודמי קודמיהם יצרו אף הם סינתזת לשון חדשה.

והבאתי את דברי עדותי לא משום רוחק הראייה שבהם, אלא משום קוצרה, שהרי לא השיבותי להם לשואליי תשובה, שיש בה כדי מיצויה של השאלה, לאמור: ההרפתקה הגדולה, ואולי הגדולה בהרפתקאות, של טובי עמנו, והיא תחיית הלשון העברית למלוא צרכי החיים ובמלואם, הסופרים הם חלוציה – בין בתקופה של כאילו, דהיינו שנהגו בה בלשונו בכתב, כאילו הייתה חיה מלוא-חיים בעל-פה, וביותר משזנחו את ההשליה, שאף בה הראו גדולות ונצורות, כאילו ניתן בלשון המקרא לקפל כל חפצם בתיאור, בציור, בביטוי, והלכך הרחיבו את הלשון והעמידה על רבדיה המאוחרים והוסיפו עליה רישומי משרים ועקיסים מעברים, ובכללם רישומה של לשון הדיבור, למן ראשית גמגומיה עד אחרית חיתוכה, כשהם, הסופרים, הם המחוקקים, הגלויים והסמויים, של התהליך הזה.

לתוך התהליך הזה הוטלו זרמי זרמים, ואחד מהם הוא "ביישוב של יער", שהיה מסה גדולה באמנות הסיפור וכליה, הלשון, הבאה לתאר הווייה רבת טיפוסים, שלשוניתה במזל מיני מינים של דיאלקט ואידיום, והיא מתוארת ומסופרת מתוך ניסויי סיגול חדים וחריפים של אפשרויות לשונו הנגלות והנסתרות לצורכי הביטוי האלה, בחלקה הדסקריפטיבי, ובייחוד בחלקה הדיאלוגי. ולא היתה כמסה הזאת בספרותנו קודם, וגם אם המחבר עצמו חלק על דרכו שלו עצמו, הרי בה נשתרטטו הקווים לסיפוריו הכוללים האחרים, ובייחוד לסיפוריו הגדולים, שבהם לכד, בכלי לשונו ולשונותיו, מיני הווייה שונים ורחוקים במקום – מכאן עולמו של "דלתות נחושת", ומכאן עולמו של "יעיש"; ואף רחוקים בזמן – מכאן עולמו של "מקץ הימים", ומכאן עולמו של "כאלה הם"; לא כל שכן עולמו של "חתן דמים" וקרובים במקום, במקום ובזמן – מכאן עולמו של "היושבת בנגים", ומכאן עולמו של "בקולר אחד", לא כל שכן עולמו של "אוסף נטוי".

ואולי הדין עם משה שמיר, שאמר בהספדו, כי אילו הזו היה סיפק בידו, אפשר היה כותב סיפור על קורות ישורון לדורותיו; אבל אף מה שכתב – יריעתו מקצה תולדות לקצה תולדות, הוא גובלין גדול, שכל חוט וחוט טווי לגופו וכל החוטים מסכת אחת; ואם מותר לשנות ממטבע הכתוב האומר: שפה אחת ודברים אחדים. נאמר: שפה אחת אף שהדברים שונים; ואם מותר לדמות יצור ליוצרו, יאה לו כעין הברכה: בורא ניב שפתים שלום שלום לרחוק ולקרוב, ושלום כלשון שלימות ומלאות.

מסד סימנו אבל, ואף מסד סופר כך, אבל כל מסד סופר פותח את ספריו הנחמדים, ואבל וחמדה תרתי דסתרי, כי לזכר ספריו ולמקראם מתקיימת בחינת הפכת מספדי למחול לי פיתחת שקי ותאורני שמחה. ומתוך רגש זה נסיים דברינו, לאמור: חברותו של חיים הזו באקדמיה ללשון העברית היו כבוד וזכות לה, אבל כבוד וחובה לה לעשות לזכרו על פי דרכה – לספר מקצת שבה פועלו ללשונו, וראוי שתעשה זאת ויכרוך בספר.

הא' סמילנסקי אומר

דברים לזכר אברהם שלונסקי ז"ל

שירים אינם מתים; רק המשוררים.

"מעולם לא היה זיווג שלא עלה יפה, זיווג של כפייה, של איך-שחר, של תרתי דסתרי, כזיווג הזה של שתי המלים ("ביאליק מת") – נועק שלונסקי לפני ארבעים שנה, וידע מה הוא סח ועל אודות מי. "שתי המלים – הוסיף וקונן – אשר את צירופן ההכרחי, הגורלי-אנושי כבוא-עת, ראה כל אחד ממנו כמשהו רחוק, רחוק מאוד".

רבים מיועדו של שלונסקי חשים כעת את הלבם הלא-יאומן הזה: פתאום ואין עוד שלונסקי מסביב. כמו הר שנעקר פתאום מן המקום המוכר, או נהר שוטף שנעלם ואינו – מעתה ולהבא אין זה כאן אלא נוף שונה, מקום אחר וזמן אחר, שיצטרך לנקודות-ציון חדשות, בלי ענן והזו, בלי אלתרמן ולאה גולדברג, ובלי אותו תוסס ומתסיס אברהם שלונסקי.

שלונסקי עצמו מתאר את הבלתי נתפס הזה, בדברו או על ביאליק: כאדם, הוא מקפיד להפריד, וכמשורר, "סמל האופטימיות הישראלית, השופעת חיות" הוא מספר שם, ש"שנא, לא רק שנאה שבהשקפת-עולם, אלא בעיקר זו של הרגשת-עולם, את כל האיוביות, המתגדרת, הסגפנית", ש"היה המרה-האדומה הבריאה, כנגד המרה-השחורה יפת-החולניות". ועוד הוא הולך וממשיך לזהות במשורר המת תכונות מוכרות לו היטב, כיצד "תאוות הצבעים שבשירו ובדיבורו, כפל הלשון, דשנות הביטוי, תשוקת המשל הממחיש, העסיסי בגופיותו... – היו לו עושר השמור לבעליו לסיפוק יצריו ואופיו" – ודוק והשתהה על ההטעמה ב"סיפוק יצריו ואופיו", שמוצא המשורר בדיבורו, ואשר מכל אלה "תיחשף אותה חיות עצומה, ששפעה בו ושאי-אתה יכול בשום-פנים לזווגה עם מרה-המוות". ועד כדי שמותו נראה כ"מין טעות הדפוס בספר הימים, פליטת-פה של שרה-האומה, כישלון של התרשלות בהנהגת הברירה".

כמשורר וכאדם. ולמה הפריד בין השניים? האם משום שיש מפעלי משורר, ויש מפעלי אדם; אלה נשארים תמיד אתנו, ואלה כלים אתו כשמסתלק ואיננו? ייתכן כי דווקא פנים אלה של האדם, של שלונסקי העושה עם הבריות, ושהבריות היו פונים אל נוכחותו החמה תמיד, הם שהותירו כעת את תחושת הריק, כשנעלם פתאום אותו שלונסקי המוכר לכול, בצורתו ובחיתוך דיבורו, בעשייתו ובעסקנותו, המעוררת סביבו תמיד תכונה, זה הנסחף בדיוניו והסוחף עמו, המדביק תוך כדי גילוי את דמיונו היוצר וחוזר ומפריחו הלאה, המאלתר מגיה וביה, הנפתח ומושך להיפתחות, הפורח והולך למגע בני-אדם מקשיבים לו, השופע מתוכו ככול שיותר מצטופפים סביבו ואליו, לא רק פרחי משוררים וצעירי סופרים, אלא גם תינוקות של בית-רבים וגם קהל צעירי לפולמוסים, אם פולמוסי תרבות ואם פולמוסי מדיניות – ונדלק כחסיד זה, מעצם האיתערותא, שמגע אנשים סביבו מביא עליו ועליהם.

זכור לכול כוחו לנסח מצב חומקני במבנה לשוני גבישי, הווירטואוזיות למצוא את עוקץ הדיבור החד-פעמי הקולט בחודו הוויה רופסת, או הדעת לומר את אשר לא היה עוד כמוהו באמצעות צורות מעוצבות מן המסורת, ולהתאים דמיון פורץ אל זיכרון מוכר ועומד, אותו נס שבו חורים אסימטריים ונהפכים למטבעות, וגבישים קרים מתהפכים לניצוצות. לקחת מליצה שנתקהתה ורעיון שכבר דהה ולהחיותם בנקיפת זרת, ובעקימת לשון קלה וקונדסית להחזיר צבע לשדוף וטריות לִבְשׁוֹ.

שלונסקי איש חם לבב היה. היפוכו של לא-איכפת, היפוכו של סגור לו יושב במרומיו. אבל כמשורר היו לו מרומים סגורים מרשות הרבים, הגבה מעל לשון הרבים, עליון מקומת

1. "ילקוט אשל", ספרית פועלים, 1960 (ומשם גם כל שאר המובאות).

הרחוב שכולם בו. רבים דיברו על ההפכים שנודונו בו. הזכירו את המפולת ואת הפיסו שלצומתה, את קו התווה ואת קו מילאת, את השה ואת העז כנגד היסעור, את הכמיהה לשרשים ולפשוטי היסודות, ואת הנטייה לפרכיאלי, להפקר ולחולי, המהפכן עם סמלי המסורת, המרדן היחפן-הפוחז עם סולל ודרך-ארץ לאבא-אמא, גם "ואני פה איש רעים להתרועע" וגם "עייפתי כבר להיות חביב ואיש רעים להתרועע". אבל, למרות כל כוונות חבריו, ולמרות כוונותיו שלו כלפי חוץ, למצוא אחדות בין כל הניגודים וקר-משווה בין הקטבים – היה בו דווי שלא היה לו צד משלים, פחד מיוחד, "הפחד הרבוע", שהושק יותר משדיבר. איש הרעים להתרועע ידע, כי "ביחד עם כל הידד נרצח בי איזה צבי".

במקום אחד, במבט לאחור אל תולדות חייו ואל תולדות שירתו, הוא מבחין היטב בין המשורר המצפין את שירתו מעיני כול ובין האיש המבליט את רעותו הפשוטה, הנסה, "החברמנית", כנתבע להיות בבת-אחת נפרד מכולם ולהיות אחוד עם כולם, עוד מאז ראשית צעדיו בארץ. וכך הוא כופל בזכרוניתו תיאורו של "איש רוח בדור של הגשמה", אשר בא לכתוב על פרה ועל ענבייה בלי להחניף לרפת ולאדמה – ואשר עצם הכפל הזה הוא בעיניו "התרבות המתקדמת" – מושג שהרבה טרח להסבירו והרבה נתלבט לישבו: כיצד אפשר להשיג מחר משולב בתמול, והלאה מסובך בקודם. להיות רומנטי בלי להיות רטורי, ו"לא להוציא כל דלי חלב מידי פשוטו ולעשותו כמין נתיב החלב", אבל גם כן להוציא וכן לעשות את דלי החלב ל-חלב של מעלה". הרצון המוצהר היה להכליל ניגודים אלה "לא כתרתי דסתרתי אלא כהא-בהא-תליא", ואעפ"כ, הם נישארו כשניים רווי מתח שלא נפוג מעולם. אותה קלות שבה נוטלים דברים ומקפצים אותם למעלת סמלים, כל דלי חלב, וכל גמל, וכל פנס רחוב – עלולה הייתה לרדד הכול למין פלאקאט באנאלי, ולדר-ממדיות תעמולתית-חינוכאית, אלמלא שהניגודים נשארו בלתי מפוייסיים בשירתו, לא סימטריים, לא מנותמים, והסתירה העוינת שבין חזון למציאות לא נצטרפה לאחדות שבחוייה: הכואב נישאר תמיד עודף, והבודד, והתמיהה שאין לה פשר; שום פשר פשוט.

יצר עמוק מאוד וחיוני מאוד פנה בו אל עצמו כאל מקור הסיפוק וכאל סיבת היצירה, עז פי כמה ממה שהסנה אותו החוצה אל העולם כאל מקור ההשראה וכאל סיבת השירה. ככול ששאף, שהשני, היצר הבונה, החברתי, האידיאי, יתחוק – כן הוסיף היצר הראשון, הפרימיטיבי, החייתי, החושי להתכנס אבל גם לתבוע, הוסיף להכשיל ולחזור ולצעוק מלמטה. מכאן קם הרצון המופנן להשתרשות ודאית בנוף החדש, במוסר המהפכני, ב"פירמידה של-הערכים שנהפכה על פיה", כמין "ביעור חמץ של מנטאליות" או "תשליך לשם כפרה על החטא" – ומכאן נתמשכה הערגה להוסיף ולאחוז במיתולוגיה הישנה, העתיקה, המסתורית, שמתחת לפני כל החידושים למהדרין; מכאן הבושה להיתפש כ"אינטליגנט" כש-החטא הקדמון היה – התרבות, ההשכלה, הספר, עודף כוחו האינטלקטואלי, כשהנאה להתנאות כ-בורים לראוה, כ-פשוטים וגסים מתוך פרינציפ, ו"הבו לקוסמטיקה" ול"שמן-וית-וך" – ומכאן הקשרים הבלתי-ניתקים והאחריות אין-קץ, ועד אשמה, שלא להינתק מן המקורות, מן הרוחניות, מן הקדושה, על כל רזי סמליה והרתת החי שהם מעלים.

"מְתַבְעֵרִים מדעת היינו – מספר שלושסי לימים – מתייחסים לתיאבון ולהכעיס... ובאי-כורשנו לאחוז כלי עבודה אחיזה של ממש... הוצאנום מידי פשוטם והפכנום לסמלים ולתשמישי קדושה, קדושה של מאידך-גיסא". אלא שהבורחים "מעודף הקדושה האחת" נפלו אל "עודף הקדושה האחרת" – מ... התפשטות הרוחניות כאיפסא מסתברא... להתפשטות הגשמיות שבת-יומטובדיקע-אידען, מזלזל של חול שבחול אל "הלבישני אמא כשרה, כתנות פסים לתפארת, ועם שחר הובילני אלי עמל".

כדאי להשתתות עוד רגע על השיר הידוע הזה, הרביעי במחזור "גלבוע":

הלבישיני, אימא כשרה, כתונת פסים לתפארת
ועם שחר הוביליני אלי עמל.

עוטפה ארצי אור כטלית,
בתים ניצבו כטוטפות.
וכרצועות-תפילין גולשים כבישים, סללו פפיים.

תפילת-שחרית כה תתפלל קריה נאה אֵלֵי בוראה.
ובבוראים
בנך אברהם,
פייטן סולל בישראל.

ובערב בין השמשות ישוב אבא מסבלותיו
וכתפילה ילחש נחת:
הבן יקיר לי אברהם,
עזר וגידים ועצמות.
הללויה.

כל מלה ומלה רוויה קסם מבט לעומק באר אפלה, ורוויה חדות חידוש מבט אל בהירותה של ההוויה המתגלה; הטעימה המתוקה של ניבים כ"סולל" "כבישים" "בתים", עם צירופם אשר לא היה-עוד-כמוהו לניבים כ"הללויה", "תפילין" ו"טלית"; הערבוב החדש של עמל עם כשרות של האל הבורא עם הבן הבורא, כשבמרכז הכל שר "אני" סחרחר, נרגש, מדקלם כשחקן מעל במה, מציג עצמו לראווה, עד אמצע רגשותיו הכמוסים, מתגאה בהיחשפות מופגנת, בחוסר מעצורי בושה מענג, אבל מבליע פנימה איזו שתיקה עלומה, אחרת, ועצובה ובלתי נשחתת בפוחה ההירוואית החיצונית. בבת-אחת תמצא בשורות השיר חלוצים ביזרעאל, מהפכנים רוסיים, אופנת קצב שנות העשרים, אותו "דוקא לכם" למשכיל נוסח-ישן, ואותה מְחֹנָה שתזכה להערצת בני זמנו, ובתוך כל ההמולה העמלנית היוצרנית, והאידיאולוגיה החיובית העוטה אור – נשמר מקום היחס אֵם-בן, היחס אברהם הוזה ואברהם קדמון, המוניטין המבהיק של פייטן סולל בישראל, הפרוגרממה האידיאית החברתית שבכל שורה ושורה, החספוס שבכל צירוף, והרצינות שבכל דימוי, עד כובד, וההפקר שבכל שילוח רסן הדמיון חופשי, עד ליצנות – ואבא של בין השמשות השב מסבלותיו, והשחרית של אימא המלבישה והמובילה, והלב ההומה אל עולם בהתהוותו, ואל שותפות-רעים בונה במין יחדיו מאושר – והסחרחרת החושנית של ארוטיקה נארקיסטית מחציפה, ומתגלה ומוצפנת בנושא הקיבוצי: בבת אחת זה פלאקאט של חלוצים, ולחש שאינו נשמע עד הסוף של יחיד וכבשוניו שלו. אולם המהפכה הגדולה שהביא שלונסקי לא הייתה בשדות יזרעאל – אלא בלשון העברית. מראה העברית לאחר התגלות יצירתו כמראה ארץ לאחר סופה: ללא הֶכֶר; או, מוטב, כארץ לאחר היורה: נביטה פורצת מכל צד. מתחילה נדהמו, המבקרים, ועד הלשון העברית, בעלי תריסין, בעלי הלשון והכללים והמסורה – אחר-כך נשטף המילון של השפה העברית בשלונסקי. בחידושו הקונדסיים והרציניים, בפרטים קטנים ובכללים גדולים (דב סדן ניסה לערוך מאזן ראשון ליובלו השישים של שלונסקי), אחר כך נהפכו להטוטי לאופנה ולגורמה מקובלת, ולסגנון תרגומי המזהירים נתרבו חקיינים וחקייני חקיינים, וחשובים מכול הם החידושים שנשתכח שם מחדשם, שנקלטו קליטה מלאה כאילו מאליהם, וכאילו המתינה להם

העברית מימים ימימה – והיום, הרבה בזכותו, זו עברית גמישה יותר, פתוחה יותר, מבוגרת יותר. מלחמתו בעברית ה"מינית", מין עוף ומין עץ, הניבה כיבושים לא רק של קיימא, אלא, של שחרור, של התודעות לכוחות גנוזים, ולהרחבת אופקים מעבר לחוג הידוע. לעתים היה נראה שלונסקי כאחד הדברים של הציבור, כנואם אל ההמונים, מן הפרולטארים אל הפרולטארים, כעושה נפשות לרעיונות חברתיים, כמטיף לצד הפוליטי שהאמין בו ושנאבק למענו כפולמוסן – אך מעולם לא היה כזה באמת, ומעולם לא נתבטל ייחודו כקולו של יחיד ובכל מתח ניגודיו. על צד האמת תמיד היה בודד. סונה אל מרכז פנימי שבו. והקול שנשמע החוצה לא היה אלא רגישות מיוחדת לקול הפונה פנימה. איש פונה אל חובו, אל איוו נבצרות מופרדת מכולם, שאין להניע אליה, אבל אין לחדול מנסות להניע, לא עממי, לא פרולטארי, אלא באמת אריסטוקראט, אינדיבידואליסטן, שטיב עושרו נרמז ליודעי חן, ושבלב אמירתו המפכה לנה שתיקה בודדה, המחשה על משהו שכמעט ולא הבחינו בו, כשם שבשעתו לא הבחינו חבריו העובדים עמו במשורר החבוי בסולל שהתגודד עמם, כ"חברמן" לכל דבר. אברהם שלונסקי היה סולל, היה בונה, היה מקדם, היה נושא טוב לרבים, אבל בתוכו, שמור באפלה, שרק קצת שריו ידעו לאמור, נתרשש פיכוי עמוק, לבדי, סובל, שתוקי – אבל כמדומה שהוא שהניעו להיות אברהם שלונסקי הטוב והחם והלבבי, הבא בין כל הבריות, הפתוח, המקרב צעירים, האהב ילדים ותעלולים, שידי מלאות תמיד פירות ותבואות ממיטב גני העולם, מוקף חוג מעריצים ושקוד תמיד על עשיות מתחדשות לבקרים – סביב אותה נקודה שתוקה. השתיקה נשארה עמנו בשירים. האמירה החייה והמיטיבה נאלמה פתאום משנשארו בלעדיו.

ב. הא' בן-חיים: המילון למונחי חקר העבודה אושר בישיבת המליאה¹. בעת הכנת המילון לדפוס התברר, שיש צורך בכמה שינויים. ועד המינוח החליט על כמה תוספות ושינויים, והם מובאים עתה לאישור המליאה. החומר הזה נשלח לחברי האקדמיה, ולא בא עליו ערעור. אני מציע למליאה לאשר את אשר סוכם בוועד המינוח.

הא' בן-שמאי: בעניין המונח "נדיב" כתרגום של loose – אין ספק שהמונח הקודם "מופרז" לא היה במקומו. אבל המונח "נדיב" אולי יפה יותר מדיי לעניין זה. "נדיב" נוטה יותר לעניינים שברגש או בלב, וכאן יש עניין של מידה. לדעתי מוטב לומר: מרווח או רחב.

הא' אירמאי: דנו גם בהצעה זו, וועד המינוח סבר, כי "נדיב" טוב יותר, שכן מדובר כאן בתשלום כסף ביד נדיבה, ולא ביד קמוצה, כלומר אם לחשבו לפי 2 או 3 לירות לשעה.

הא' הנמן: האם יש כנגד "חקר תנועות פורט" micromotion study גם "חקר תנועות כולל"? (הא' אירמאי: לא). אולי מוטב לומר "חקר פרטי תנועות". הרי זה חקר, הנכנס לפרטי התנועות של הפועל. אם יש חקר תנועות בכלל – ניחא; אם אין – אולי נאמר "חקר פרטי תנועות".

הא' מלצר: אלה לא פרטים של תנועות.

הא' אירמאי: הוא פורט את התנועות לחלקים, אך אין חוקרים את פרטי התנועות עצמן.

הא' ברוידא: הדבר תמוה במקצת. לפי צירוף זה יוצא, שהמלה "פורט" היא תואר של "חקר". אף על פי שיש כאן חקר של פריטה, עם זאת זו פריטה של תנועה; זו לא פריטה של חקר.

1. זיכרונות האקדמיה כרך יד, עמ' 76.

הא' איתן: אחת השיטות של חקר תנועות היא על ידי חלוקת כל תנועה, שנראית לנו, ההדיוטות, כתנועה אחת, לפריטה, לחלקיה הקטנים ביותר. אין חוקרים את פרטי התנועות, אלא חוקרים תנועה על ידי פריטה. את המושג הזה אנו באים להביע כאן: חקר תנועות על ידי פריטתן, ובקיצור: חקר תנועות פורט.

הא' ברודא: זהו micro motion ולא micro study.

הא' בן-חיים: המלה micro מכוננת לצירוף בשלמותו.

הא' ברודא: אתה חוקר את התנועה, כשהיא פרוטה – אמנם היא פרוטה על ידי החקר.

הא' אירמאי: לא כך. נניח, שאני צריך להרים את המאפרה שלפניי. אני עושה תנועה אחת, שנייה, שלישית, אחר כך האצבעות מתכופפות, אחר כך הן, מתרוממות. איני חוקר את פרטי התנועה, כי אם את התנועה כולה, הכוללת אחיזה ותפיסה, ואני פורט אותה לתנועות קטנות.

הא' בן-חיים: פורט את המטבע הכללי "התנועה" לחלקי תנועות, לפרוטות.

הא' ברודא: אך איך פורט את החקר.

הא' בן-חיים: לנו חשוב, אם המלים הנאמרות מביעות את הכוונה. ראינו במונח "תנועות מוצר" תרגום מלאכותי. אני חושב שהצירוף הזה הוא עברי.

השינויים במילון למונחי חקר העבודה – אושרו.

ג. הגב' בהט קוראת את סעיף א' במסמך: – שמות התואר מן הכפולים במשקל פעיל:

א. שמות-התואר מן הכפולים במשקל פעיל יבואו בקמץ, כגון חָמִים, דָּקִיק, דָּלִיל, קָלִיל, רָכִיךְ.

הערה: שמות-התואר: דָּקִיק, קָלִיל, רָכִיךְ יהיו כשרים גם בפתח ובדגש.

הנימוק: שמות-התואר במשקל פעיל מצויים בשמות-התואר שאינם מן הכפולים כגון: רָגִישׁ, רָדִיר, דָּבִיק וכו'. וזה יהיה משקל שמות-התואר גם מן הכפולים. שלושת השמות שבהערה יהיו גם על דרך עֲלִיו, פְּבִיר ודומיהם.

הא' בן-חיים: הכלל מכוון לגבי העתיד יותר מן ההווה. לעתים קרובות אנו יוצרים מונחים במשקל זה. כאן לפנינו שתי אפשרויות: או על דרך עֲלִיו, פְּבִיר, או על דרך הצורה הרגילה והנפוצה יותר בקמץ וללא דגש. לאחר שנסקרו הדברים והתברר, שיש כמה מסורות החליטה הוועדה להמליץ לפני המליאה, כי יבואו שמות-התואר מן הכפולים במשקל פעיל בקמץ דווקא, כגון: חָמִים, דָּקִיק, דָּלִיל, קָלִיל, רָכִיךְ. הוועדה הוסיפה הערה, ששמות התואר דָּקִיק, קָלִיל, רָכִיךְ יהיו כשרים גם בפתח ובדגש.

גם בוועדה היו ויכוחים, ולא היה קל להגיע לידי החלטה כי המלים דָּקִיק, קָלִיל, רָכִיךְ באות בהרבה מקומות בהכפלה. לכן אמרה הוועדה שיהיו אלה שקולים. אבל לעתיד גלך רק בדרך הראשונה. אנו קובעים כלל ומגמה לעתיד. אם קיים משהו בהווה. שאינו מתישב עם הכלל, אנו מציעים לראותו יוצא מן הכלל. בכך אני מסביר את מהות הנידון.

1. המילון יצא בסדרת המילונים המקצועיים.

הא' דותן: סוגיה זו קלה יותר מאשר הסוגיות שאנו נתקלים בהן לפעמים, מפני שאיננו עומדים כאן לפני מצב, שהמקרא מעמיד לנו חריגים בניקודיו. אם יש כאן חריגים, הם מתבססים על השימוש למעשה: יש משתמשים כך, ויש משתמשים אחרת. אני חושב, שכאן האקדמיה צריכה להפעיל את כוחה כמוסד מחוקק ולקבוע הלכה אחת, ולא חריגים. אם כך הוא הכלל, נקבע שזהו הכלל. כאשר אנו עומדים לפני מצב שהמקרא בניקודו מעמיד כמה אפשרויות, אנו אומרים, שאפשר כך ואפשר כך, כדי שלא לסתור את המקרא. אבל מה החשש כאן? אנו קובעים נורמות; נקבע אותן עד תומן, ולא נקבע מראש חריגים. אין כאן הצדקה לחריגים.

הא' בן-חיים: הא' דותן כיוון בדבריו לדעת חלק מחברי הוועדה.

הא' דותן: הצעתי, שהכול ינהגו באותה דרך של הכלל.

הא' שלי: דעתי כדעת הא' דותן, ולא אחזור על הדברים.

הא' בן-שמאי: גם אני רוצה לומר זאת, אבל לא בצורת פסק-דין, אלא בצורת שאלה. נהגו כאן בדרך שונה במקצת. אין כאן עיקרון. אם אנו נוהגים על פי חומר הדין, יש נימוקים לכך. אני רואה ושומע שהמשקל תמים, דְּבִיק, – משמש עכשיו לעניין שבכוח. אילו יכולנו לקבוע את סם-התואר על משקל צְדִיק הדגוש בלי יוצאים מן הכלל, היה אפשר להבחין. עכשיו אי אפשר לעשות הבחנה. השאלה היא – אם לפסוק הלכה עכשיו, או לא. הוועדה נהגה בשתי פנים.

הא' בן-חיים: הוועדה קבעה פנים אחת, אבל בשלוש מלים התירה לומר דרך אחרת מפני ההרגל. אם אתה יוצר תואר משורש כפול ושם בו דגש, הרי אתה חוזר על ידי ההכפלה על אותו עיצור שלוש פעמים daqqiq, qallil.

הא' בן-שמאי: בי היה מעשה. הבאתי מתנה ארוחה לחתונה. אמרתי לילד, שקיבל את המתנה מידי: "זהו דבר הנשבר". ומיד הסביר לו הקרוב שעמד לידו: "זה שְׁבִיר". אנו רגילים לומר שְׁבִיר על דבר שעלול להישבר. אומרים דְּבִיק, כאשר זה עלול להידבק. אם קיבלנו את העיקרון הזה, ואם דְּבִיק משמעו "עלול להידבק", הרי התואר סתם צריך להיות דְּבִיק.

הא' אירמאי: התקשיתי להבין, כאשר קראתי בנימוקים את המלים הבאות: "שלושת השמות שבהערה יהיו גם על דרך עליו..." אני מציע לפרט ולומר: "דְּבִיק, קְלִיל וְרַפִּיף יהיו וכו'" – כדי שלא יהיה מקום לטעות. אני תומך בהצעה של הא' דותן.

הא' מלצר: המלה קְלִיל גרמה לי צרות. היא נמצאת בשיר אחד שלי, ולפי שניקודתיה אני הניקוד היה קְלִיל. במהדורה חדשה בא המניה ושינה את הניקוד קְלִיל. אחר כך במהדורה נוספת, בא מניה אחר, ושוב תיקן: קְלִיל. אמרתי בלבי: אימתי תבוא האקדמיה ותקבע הלכה פסוקה? עתה באה האקדמיה ומציעה להשאיר את שתי הדרכים פתוחות. לדעתי פירוש הדבר הוא להשאיר את הספק והמבוכה. על כן אני מצטרף לדעתו של הא' דותן.

הא' רוזנטל: אני מתנגד לדבריו של הא' דותן: שני המשקלים כשרים הם. מי שמצוי אצל הארמית יודע ששם נפוץ המשקל הדגוש. ואם במלים קְלִיל, דְּבִיק זו רק שאלה של ניקודו, הרי הכול אומרים רַפִּיף בכ"ף דגושה.

פסיקת הלכות בענייני לשון ביסודה אינה נכונה. לא צריך לקבל החלטות ולהכריע, שהרי הלשון רחבה ויוצרת. למה ננעול את הדלת בפני מלים ומאוויים?

הא' ברודא: אני תומך בכל לב במה שאמר הא' רוונטל. נוסף על זה יש גם צד המשמעות שבצליל. כשאדם אומר: "דָּקִיק" או "קָלִיל", מבקש הוא כביכול להדגיש את הדקות והקלות על ידי הכפלת הצליל באותה צורה ממש – היינו בפתח ובדגש בעיצור שלאחריו. על ידי הפיכת הפתח לקמץ – דָּקִיק, קָלִיל – אנו מרככים וממתנים, להפך מכוונת ההדגשה, וכאילו יש כאן שם-תואר רגיל על משקל פֻּעֵל, שְׁבִיר. הא' רוונטל הזכיר את השימוש הארמי והמליץ על השארת גוון נוסף על הגוונים השונים. ואכן יש להימנע מן האוניפורמיזציה, המטילה שעמום והעוקרת חילוקים, אפילו הם קלים.

הא' מלצר: מה דינם של דליל ושל חמים? מה נשתנה דליל מן קליל?

הא' ברודא: מה שכבשה הלשון – כבשה. יש חמים וְדָלִיל, ובנקבה דְלִילָה וחֲמִימָה. וזה יישאר. אין כאן לפנינו הכפלה לשם חיווק. "דליל" הוא חוטר מגזע "דל", אך אינו עיצומו או ריפויו, וחֲמִימִים רפה מ"חם". יש כאן מצבים שונים, ולא דווקא בדרגה, מן המצבים או התכונות שסומונו במלים שמהן נגזרו. והאוניפורמיות אף מרדימה. ראו מה אירע, למשל, ל"ציביב", המשתבש בפי רבים ל"ציביבה", "ציביבים".

הא' איתן: רצוני לשאול את הוועדה, מדוע קבעה את הצורה בקמץ, ולא בפתח ובדגש. לי נראה, שברוב השמות האלה הצורה הדגושה מתבקשת. איני מקבל את הנימוק: "אומרים, כל אחד אומר כך". הרגלו של כל אחד אינו אלא מקרה, ואין אני יודעים, כמה נוהגים כך, וכמה כך. ראוי לתת הנחיה למנקדים, ובעיקר לוועדות העוסקות בחידושי מלים. אם לא נחליט כאן לפחות על הנחיה – אם לא על כלל ברזל – יהיה לנו בכל רשימה של מונחים ויכוח על המלה החדשה.

בשמות-תואר הגזורים מן הכפולים נראית לי הרבה יותר דרך הדגשות.

הא' ברודא: אנב, אם יעלה הצורך לבנות שם-תואר מן השורש סבב על משקל "פעיל", ברור שלא נוכל לומר סָבִיב, אלא דווקא סָבִיב.

הא' ייבין: הייתי בעד דעתו של הא' דותן. דומני שיש כאן טעות של ניסוח. זו לא שאלה – שכך אומרים. הכול אומרים פְּסִיף, הנוסח כאן קצת מטעה. בכל מקום, שהכוונה היום לחדש מונח, המבטא תכונה זו או אחרת – פְּסִיף, קְנִישׁ, נְדִיר, דְּבִיק – כאשר מתכוונים לתכונה נפעלת של איזה חומר, כמו דְּבִיק או כְּפִיף – אין שאלה. הכול אומרים – בצדק או לא – בקמץ. הכול אומרים פְּסִיף. ויש משקל של פְּבִיר, שגם הוא מבטא תכונה מסוימת, תכונה מודגשת, תכונה של כוח, של תוספת חווק. לפי זה צריך לנסח את הכלל, שיש שתי צורות בטיי: האחת כזו, והשנייה לפעולה מודגשת. השאלה היא, איזה מין תכונה רוצה לבטא המונח שאנו קובעים, ולפי זה יהיה המשקל. כמובן, תמיד יהיו יוצאים מן הכלל. אחרי הכול הלשון אינה קשורה בכללים. אנו בונים את הכללים על פי רוב הצורות שבלשון: לפי זה צריך להתחלק הכלל. לפי מה שמנוסח כאן – צדק הא' דותן – שאתה משאיר זאת לטעמו הפרטי של כל מגיה.

הא' בן-חיים: פה כתוב, שתמיד תהיה דרך אחת, להוציא שלושה שמות-תואר. ההנחיה של הוועדה היא, שאת שלושת התארים האלה אפשר לומר גם על דרך פְּבִיר.

הא' ייבין: ההנחיה צריכה להיות אחרת – לפי המובן והכוונה של המלה.

הא' בן-חיים: אומרים רבים שְׁבִיר, איש לא התנגד לזה. מותר לומר שְׁבִיר, כשם שמותר לומר שְׁבוּר. שְׁבִיר משמעו היום – עומד לשבירה, ניתן לשבירה, ואילו שְׁלִיחַ משמעו הוא אדם שכבר נשלח. אומרים בטעות: הסרט אינו "קָבִיל" בבית-משפט ומתכוונים: אינו ניתן

להתקבל, כלומר בזיקה לבניין סיעל, וכנגד זה יש קטין, וזאת אומרת המשקל סעיל משמעותו שונה ולא בו או דנים. בשקליה היא אחרת, ובאקיל - היא אחרת. בעברית הבינוני הפועל בכל בניין מביע לא רק מה שכבר נעשה, אלא גם מה שעומד להיעשות.

דעת הוועדה הייתה על הצורה בלבד. את התוכן יכניסו הדוברים לפי העניין, ואל יקשרוהו לאנגלית. המובנים קשורים במלים עצמן. באשר לצורה של חלק מהמלים מצאה הוועדה שיש במילונים ערבוביה: יש קליל בדגש, ויש קליל בלי דגש. ביאליק כתב: קלילים. לכן אמרה הוועדה, שקליל - פתח ובדגש גם הוא כשר. לעתיד צריך שתהיה שיטה. יש כאן לא רק בעיה של דגש. בנטייה יש הבדל: אומרים: קליל, קלילה, ואילו דליל, דלילה. הוועדה אמרה, שצריך ללכת לפי נדיב, נדיבים, הוועדה רוצה שיאמרו: דקיקים. זו לא רק שאלה של פתח ודגש, שחלק מהאנשים איננו מבדיל ביניהם ובין קמץ והיעדר דגש.

הא' הנמן: אני שמח על ההבהרה מפי היושב-ראש. עכשיו החלטה נראית אחרת. פירוש הדבר, שוועדת הדקדוק החליטה החלטה עקרונית. בתחילה אמרתי את דעתי, שכאן אינה עומדת השאלה של הכפולים. אנו רואים, שהדגש עושה כביכול שלושה עיצורים. העברית לא חששה מכך. יש שורש קלל. בכפולים - כאשר מופיעים שני עיצורים - הרי הם מתנהגים כמו בשלמים אחרים. השאלה היא: במה יצאו הכפולים מן הכלל?

אם דנים על קאטגוריה זו, מתעוררת השאלה שהעלה הא' בן-שמאי. היום נוצרת אנאלוגיה של שָׁבִיר, קָבִיל ואפילו שְׁבִית (כאשר אפשר לשבות ולהשיג הישגים על ידי השביתה). אם תחליט האקדמיה, שהמשקל קטיל ילך בדרך של הוראה, או שהאקדמיה מבטלת זאת - זוהי החלטה עקרונית. טוב, שאנו שומעים שהוועדה החליטה נגד המגמה הזו. אם אנו מקבלים את ההחלטה הזאת, פירוש הדבר - שהוועדה החליטה שלא לעודד את ייחודו של המשקל הזה, להקפיא את המשקל קטיל בדגש בכל שמות-התואר, לא להוסיף עליו, אלא מה שיש - יש; ובעתיד הכול יהיו על דרך של קטיל בקמץ. זוהי השאלה, הצריכה לעמוד עכשיו בפני המליאה. מבחינת ההגייה נדמה לי, שזה מוצדק. זו צריכה להיות ההחלטה: אנו מחליטים שכל שם-תואר חדש במשקל זה בשלושה עיצורים יהיה תמיד בקמץ ורפה בעין הפועל, והנטייה תהיה כזו, אלא מה שכבר קיים בלשון בדגש - יישאר בדגש.

הא' בן-חיים: אני מבין, שאתה מצטרף לדעתו של הא' דותן.

הא' הנמן: אני רוצה, שיהיה ברור שזו החלטה על כל שם-תואר, ולא דווקא מן הכפולים.

הא' בן-חיים: אנו עוסקים היום בכפולים.

הא' הנמן: זוהי החלטה חלקית. השאלה, אם אנו רוצים להחליט לגבי כל תואר את מה שאנו רוצים להחליט על הכפולים.

הא' בלאו: לאור הספקות שהביע הא' הנמן, אנסה להסביר, מה היו הבעיות שהוועדה עמדה לפנין. הוועדה עמדה לפני שתי שאלות: נהוג בציבור היום לנקד ולפעמים אף לבטא את המלים על משקל סעיל משרשים כפולים בדגש: רְפִיךְ, קְלִיל. מאידך גיסא, רוב שמות-התואר האחרים הם על משקל פְּעִיל, מעין נְדִיב, ובנטייה נְדִיבִים. כיצד יש לנהוג, לגבי השמות משרשי הכפולים? האפשרות האחת הייתה להניח אותם כפי שהציבור נהוג בדרך כלל על דרך של רְפִיךְ, ובוה להבדיל אותם משמות-תואר רגילים נְדִיב, נְדִיבִים, האפשרות השנייה - שלא לעשות כפי שהציבור עושה בדרך כלל לגבי שורשי הכפולים, אלא להשוות את הכפולים לשרשים הרגילים. הוועדה ראתה - ובצדק - שיהיה קשה להבדיל בין מלה כמו קְלִיל לבין

מלה כמו נְדִיב. על כן חשבה הוועדה, שהדבר הטוב ביותר בעתיד יהיה להשתמש אף לגבי שמות משרשים כפולים במשקל פָּעִיל, אלא שהתירה כמה שמות אף את משקל פָּעִיל, בע' דגושה.

הא' א' הלקיין: בעניין המלים המתורגמות מן המלים האנגליות המסתיימות -able (readable) זוהי הנטייה ההולכת וגוברת בציבור בין דוברי עברית. אם אנו מבקשים לקבוע כלל - מוטב שיהיה הכלל פתח וחירק לתואר-השם, וניח - כפי שהציע הא' בן-שמאי - שיש ניקוד של קמץ לתרגום מלים הנקראות באנגלית בסופית -able: שָׁבֵר, כְּפִיף, קָרִיא.

הא' אִירְמָאִי: אני חולק על ההנחה שנשמעה כאן, כאילו המשקל קָטִיל (בפתח ודגש) הוא המקובל בציבור גם בכפולים. רשמתי לפני את כל הצירופים האפשריים בכפולים, והגעתי ל-23 צירופים: אַנִּין, בְּדִיד, דְּלִיל, דְּקִיק, זְחִיח, חֲבִיב, חֲמִים, יִשִּׁש, כְּפִיף, מְדִיד, מְסִיס, מְרִיר, פּוּזוּ, פְּרִיר, פְּתִית, צְחִיח, צְפִיף, קְלִיל, קְרִיר, קְשִׁיש, רְכִיךְ, שְׂרִיר, תְּמִים, תְּשִׁיש. הרוב המכריע מקובלים בקמץ, ורק שלושה בפתח (דְּקִיק, קְלִיל, רְכִיךְ). זהו נימוק מכריע, כי הרשימה כוללת את הקביעות של האקדמיה עד כה.

אני מציע, שהמשקל יהיה קָטִיל (בקמץ), ואולי לגבי המלה רְכִיךְ - שם יש שאלה של הגייה שונה - אפשר יהיה לומר גם רְכִיךְ וגם רְכִיךְ.

הא' שְׁלִי: למה לא לומר רְכִיךְ בלבד?

הא' אִירְמָאִי: אני כאן היחיד עם רקע בהנדסה ומדעים מדויקים, ואני מצוי בקרב הציבור הזה. הרוב המכריע של ציבור זה אינו יודע ניקוד. למה לתת לפניהם מכשלה מסוג קְלִיל, שלא ידעו, אם לכתוב בפתח או בקמץ? מוטב לקבוע הלכה בלי יוצאים מן הכלל, אולי פרט למלה רְכִיךְ, אם כי אני מוכן לתמוך גם בכיטול צורה זו.

הא' מְלֻמֵּד: האקדמיה צריכה להציע כללים קבועים. אם אתם משאירים את הדבר כך, שוב יהיה בלבול.

הא' רְצֵהְבִי: בעברית יש לכלל כלל יוצאים מן הכלל.

הא' בְּרוּיָדָא: חוששני, שאנו מתנהלים בין קשיי קליטה של הציבור לבין הערבוביה הקיימת בלשון. חוסר הניקוד הוא המביא אותנו לידי הטלת כבלים. וגם, כאמור, לידי אוניפורמיזציה. הלשון צריכה להיות פתוחה - ומתפתחת. אפשר לקבוע על סמך הנהגה הקיים, שרוב שמות-התואר מן הכפולים באים בקמץ. אך אם תאמרו "שמות-התואר מן הכפולים יבואו בקמץ", פירוש הדבר להטיל מנעולים במקום שיש להניח אופציות פתוחות ללשון שתבוא ותפתח. אשה שהביאה דבר-מאכל לביתו אמרה: זה שְׁמִיר, כלומר זה נשמר היטב. הרי דוגמה לאוניפורמיזציה מכוערת.

אני מציע, שהמשקל של פתח ודגש יישמר כאופציה פתוחה, בייחוד לשמות-תואר שעוד ייגורו שלא מבניין קל, בפרט מבניין פיעל.

הא' צְרֵפְתִי: אני רוצה להצטרף לדברי הא' הלקיין ובן-שמאי בעניין המשקל "שביר", המביע תכונה של עלול. זוהי נטייה שהתפתחה בציבור. אנו רגילים להתרעם על אחינו בני ישראל שאינם נשמעים להוראות האקדמיה ומשתבשים בדיבורם. פה יש התפתחות רצויה וטובה. יכול להיות שאבותינו בזמן המשנה אמרו "נשבר" וידעו מתי הכוונה ל"שבור" ומתי ל"עלול להישבר". אם אנו מבדילים בין "נשבר" ל"שביר" - נטייה זו של הציבור ראוי שנעודד אותה.

אשר לדוגמאות שהזכיר ה' אירמאי, ברור שהתואר "מדיד" מביע דבר שאפשר למדוד, כן גם התואר "מסיס", דבר העשוי להימס. נדמה לי שצריך לעסוק בצד הסמנטי, ולא להבליע אותו בתוך שיקולים אחרים.

הא' בן-חיים: כבר אמרתי: הוועדה לא הביעה דעה על המשמעות של המשקל הזה. ברור, שכאן תהיינה דעות שונות. הוועדה הניחה זאת ללא הכרעה. יש האומר אָכיל, יש אומר (דבר) הנאכלי. זה אינו עומד לדיון. עומדת השאלה, כיצד יישקלו שמות התואר מן הכפולים בעתיד. אם בודקים את המשקל קטיל בדגש או בלי דגש, המלים בלא דגש רבות יותר. אנו יודעים שבלשון העברית יש חֲנוּן בדגש, אלא שהוועדה איננה מציעה בעתיד לנהוג בדרך זו. אין זאת אומרת, שהיא גורה על עליז או חנון שצריכים להינקד בקמץ. הצעת הוועדה היא הנחיה לעתיד. לי נראה, שהצעת הוועדה היא נבונה. היא הלכה אחר רוב המלים בעברית. מספר מלים יש להן מסורת שונה, ולא רצתה הוועדה לבטלה. לפי הצעת הוועדה מותר בהחלט לומר קָליל. היא לא אמרה בשום אופן, שאם מישהו יאמר סְביר, יינתן לכך פירוש זה או זה. יפרשו המפרשים איך שיפרשו.

הוועדה הלכה בדרך הפשרה. היא לא יכלה להיות עקיבה. היא ידעה, שיש חילוקי דעות מסוימים במליאה. אין בהצעה זו מגיעת האפשרות לומר קָריא. הדברים הם ברורים, ואני מציע שניגש להצבעה.

הא' ברוידא: תיקון נוסח - אני מציע לומר: רוב שמות-התואר מן הכפולים במשקל פעיל באים בקמץ.

הא' איתן: לפי דעתי צריך להוציא מכאן או לגמור תחילה בנפרד את העניין של שמות-תואר, המביעים אפשרות של קבלת פעולה (הא' דותן: הם אינם כאן). הרי ברור, שלמשל קָפִיף, שהזכר כאן, יבוא בקמץ. אני מציע החלטה ראשונה: שמות-תואר על משקל פעיל, המביעים אפשרות של קבלת פעולה, מנוקדים בקמץ.

הא' דותן: אני מתנגד לערב כאן סמנטיקה. זוהי שאלה מורפולוגית, ולא סמנטית.

הא' בן-חיים: אין אנו באים היום לדון על המשמעות - בטוחני, כי יהיו חילוקי דעות חריפים. אני אתנגד לכל הבחנה מראש במשקלים, ואתלה אותה במלים. השאלה שהועמדה לפנינו היא צורת המשקל ונטייתו. בעיה אחרת היא, אם האקדמיה רוצה לדון על able. תדון בכך כעניין לעצמו.

הא' רוזנטל: האם אנו מצביעים רק על העתיד, רק על חידושי לשון?

הא' בן-חיים: יש מלים, שיש ספקות בניקודן. מצאנו שהספקות הם בכפולים, ולכן צמצמנו הצעתנו לכפולים. אנו הולכים בדרך הצמצום. עכשיו מדובר על הכפולים.

הא' רוזנטל: הא' רצהבי הביא דוגמאות. יש מסורת של פתח וחיריק.

הא' בן-חיים: זה הוועדה מציעה להתיר.

הא' הנמן: אני מציע למחוק את המלה "כפולים", לפרט את שמות-התואר הבאים בקמץ, ואחר כך לפרט את הדגושים. ואקדים לזה הצעה עקרונית האומרת: שמות-תואר במשקל פעיל מן הכפולים עשויים לבוא בקמץ או בפתח ובדגש, כמו שמות-תואר של שאר הגורות. וכן אני מציע לקבוע, שהכפולים אינם יוצאים מן הכלל. זה משתמע מכך. באופן עקרוני אנו מחליטים, שהכפולים דינם כדן כל שאר הגורות.

הא' בן־חיים: בדיון זה הועלו הצעות נוספות. אני מבקש לרשום את ההצעות. אחר כך נראה, מהי ההצעה הקיצונית.

הא' דותן: אני מבקש, שלא נעמיד להצבעה שאלות שאינן בסדר היום, ושאין שייכות לעניין. לא שייכת לכאן שאלת הסמנטיקה, ולא שאלת משמעותו של המשקל. ההצעה דנה בשמות־התואר מן הכפולים, ואני מציע שלא להכניס בדלת האחורית, על ידי שינוי של מלה אחת, את כל הדקדוק העברי. זה לא רק עניין של שינוי ניסוח, זה אינו בסדר־היום.

הא' בלאו: בהצעתו של הא' הנמן יש סתירה. עסקנו בכפולים מסיבה אחת – שם היו סקסוקים. אי אפשר לומר, שמקדים אותם כך וגם כך, ולבוא אחר כך ולומר, שיש רק דרך אחת.

הא' הנמן: אני מציע שלא להחליט באופן עקרוני על הכפולים.

הא' בן־חיים: הא' הנמן מציע להשמיט את המלה "כפולים". לא עמדה לפנינו השאלה, אם מותר לומר בעברית עֲלִיז; עמדה השאלה של הכפולים, מאחר שיש בה בכל המילונים ערבוביה לגבי מלים מסוימות מן הכפולים. יש חֲמִים ויש חָמִים. על כך נסב הוויכוח. אינו יכולים להוציא את העיקר על ידי שינוי נוסח. אפשר לומר, שהכול בא בדגש; אפשר לאמר שהכול בא בקמץ ובלי דגש; ואפשר להצביע על ההצעה, שחלק בא בדגש וחלק בלא דגש.

הא' ברדידא: האם פירושה של ההצעה שהובאה לפנינו – שחידוש על משקל של פֶּבִיר מן הכפולים אינו אפשרי?

הא' בן־חיים: ייתכן שזה נכון.

הא' ברדידא: אני חושב, שהחלטה כזו פסולה מעיקרה.

הא' בן־חיים: זוהי הצעת הוועדה. אתה רשאי להצביע נגדה.

הא' מלמד: אני הצעתי: רק בפתח ודגש. לפי הנוסח יהיה: שמות־התואר מן הכפולים במשקל פעיל באים בפתח ובדגש.

הא' בן־חיים: הצבענו על השמות האלה, מתוך כוונה שהשמות האחרים – דקיק, קליל, רכיך – יבואו גם בפתח ובדגש.

הא' בלאו: הא' מלמד מצביע נגד.

הא' בן־חיים: אני מעמיד להצבעה את הכלל בלי הדוגמאות: שמות־התואר מן הכפולים במשקל פעיל באים בקמץ.

בעד הצעת הוועדה (בלי הדוגמאות) – 13

2 –

נגדה

הא' בן־חיים: עכשיו יש שתי אפשרויות: שמות־התואר דקיק, קליל, רכיך, יהיו רק בפתח ודגש, או יהיו גם בפתח ודגש.

הא' דותן: השאלה היא: מי בעד הוצאת השמות האלה מן הכלל?

הא' בן־חיים: יש כלל עקרוני, ויש שאלה של מספר מלים. השאלה הראשונה היא: האם יש הוצאה מן הכלל?

הא' בן-חיים: מי בעד זה, שהמלים דקיק, רכיך, קליל, יוצאו מן הכלל שקבענו?

בעד הוצאת המלים דקיק, רכיך, קליל מן הכלל - 10
גדה 8-

הא' בן-חיים: עכשיו יש שתי אפשרויות: או שיותר לנקדן גם בפתח ובדגש, או שיותר לנקדן רק בפתח ובדגש.

הא' אירמאי: כדי למנוע אי-הבנות, אני מציע להצביע בצורה הבאה: (א) המלה קליל תבוא רק בקמץ, (ב) רק בפתח, (ג) בקמץ או בפתח ככרירה. וכך גם לגבי דקיק ורכיך.

הא' דותן: הצבענו, אם אפשר להוציא את שלוש המלים האלה מן הכלל, האם הן סוג מיוחד. דגנו במלה הראשונה, אם היא תבוא בפתח ובדגש, והרוב היה נגד.

הא' שלי: ההצבעה על הוצאה מן הכלל, הייתה לצורך סדר הדיון שלנו, פירוש הדבר - לדרון במלים אלה לחוד, בנפרד מן השאר, ולא לגוסה של השאלה, כיצד לנקד.

הא' בן-חיים: החלטנו לנהוג מנהג שונה במלים אלה. יש הצעה שהמלה דקיק תבוא רק בפתח ובדגש.

בעד ההצעה שהמלה דקיק תבוא רק בפתח ובדגש - 8
גדה 11-

הא' רוזנטל: קודם כול הצבעתי על כך, שיש להוציא את שלוש התיבות האלה מן הכלל, שהן יכולות להיות חריג. אחרי שהייתי בטוח, שהן לא תיכללנה בכלל החמור של הקמץ, העדפתי להצביע שהתואר דקיק יבוא בפתח ובדגש.

הא' בן-חיים: אני מציע לחזור להצעת הוועדה ולחזור על ההצבעה. אני מבקש להצביע על שלוש המלים האלה האם הן נכללות בכלל או לא.

הא' איתן: אני אצביע באופן שונה לגבי רכיך ולגבי דקיק.

הא' בן-חיים: ההצעה הייתה שנצביע על כל מלה בנפרד.

הא' רוזנטל: אני מבין, שהחלטנו קודם, ששלוש המלים האלה עומדות לדיון, שאין נוהגים בהן לפי הכלל שקבענו. כדי לקבל החלטה עקרונית יש להצביע מי בעד זה שהמלים האלה תקבלנה טיפול מיוחד.

הא' דותן: על כך הצבענו.

הא' רוזנטל: יש חברים הרוצים, שהמלים האלה לא תהיינה כלולות בכלל. אני רוצה שהן לא תיכנסנה לכלל.

הא' בן-חיים: הן לא נכנסו לכלל.

הא' צרפתי: ההצבעה צריכה להיות על כל מלה ועל שלוש האפשרויות: האם המלה נשארת בתוך הכלל, האם היא נכתבת גם כך וגם כך, או האם היא נכתבת רק בפתח ובדגש.

הא' בן-חיים: החלטנו, ששמות-התואר מן הכפולים במשקל פעיל באים בקמץ. עכשיו הגענו לדיון על שלוש מלים, שלגבי כל אחת מהן יש שלוש אפשרויות. אנו עוברים להצבעה. נתחיל במלה דקיק.

- 8 – בעד ההצעה שהמלה דִּקִּיק תבוא רק בפתח ובדגש
- 9 – בעד ההצעה שהמלה תבוא גם בפתח ובדגש, כהצעת הוועדה –
- 7 – בעד ההצעה שהמלה תבוא רק בקמץ לפי הכלל
- הצעת הוועדה, שהמלה "דִּקִּיק" תבוא גם בפתח ובדגש – נתקבלה.
- 6 – בעד ההצעה שהמלה קליל תבוא רק בפתח ובדגש
- 10 – בעד ההצעה שהמלה תבוא גם בפתח ובדגש, כהצעת הוועדה –
- 6 – בעד ההצעה שהמלה תבוא רק בקמץ לפי הכלל
- הצעת הוועדה, שהמלה "קליל" תבוא גם בפתח ובדגש – נתקבלה.
- 8 – בעד ההצעה שהמלה רכיך תבוא רק בפתח ובדגש
- 10 – בעד ההצעה שהמלה תבוא גם בפתח ובדגש, כהצעת הוועדה –
- 3 – בעד ההצעה שהמלה תבוא רק בקמץ לפי הכלל
- הצעת הוועדה, שהמלה "רכיך" תבוא גם בפתח ובדגש – נתקבלה.

הא' בן-חיים: אנו רואים, שהוועדה כיוונה לדעת הרוב במליאה.

הא' מדין: עתה אפשר לבקש מן החברים, שיתנו להבא קצת יותר אמון בשכלה הישר של ועדה, ולא יבואו תמיד לסתור ולערער על הכול ולהתחיל את הדיון מתחילתו. בדרך זו עושים את הוועדה למיותרת.

ד. הא' שלי: נתבקשתי מטעם חבריי להביא לפני המליאה הצעה שהיא בעיקרה רק פורמלית-ארגונית-מעשית. חברי המנהלה (מלבד סגן הנשיא) מבקשים לשנות את תוארו של סגן-נשיא האקדמיה, ולקרוא לו "נשיא האקדמיה בפועל". כולנו מצטערים על כך, שנשיא האקדמיה, אשר הקים את המוסד ותרם לו רבות, אין בכוחו למלא את התפקיד זה שנים. מתוך הכבוד הרב שאנו רוחשים לו ומתוך הכרת תודה, אנו קוראים לו נשיא האקדמיה. אבל בחיי המעשה נתגלו כמה הפרעות בשל העובדה, שאין לאקדמיה נשיא החותם בתואר זה על מסמכים. בכל פנייה למוסד – חותם תמיד הסגן, וכן בייצוג האישי. היו מוסדות בחו"ל ובארץ שתמהו על כך ושאלו היכן הנשיא? נשיא של מוסד אחר ראה עצמו נפגע שהפנייה אליו באה מהסגן.

לעומת זאת מנהג קבוע הוא שנשיא, אפילו הוא נשיא המדינה, שנבצר ממנו זמן ממושך למלא את תפקידו ממנים נשיא בפועל, הניצב במקומו גם מבחינת המעמד וכמוהו כנשיא, ללמדך שנבצר מהנשיא למלא את תפקידו.

לכן אנו מבקשים שינוי התואר למען יוכל סגן-הנשיא להשתמש בו מעתה בכל מגעיו ופעולותיו.

לאחר בירור דברים קצר נתקבלה ההצעה.